

Országos jelentőségű, „ex lege” védett természeti területek

Országos jelentőségű „ex lege” védett természeti területeknek a törvény által védetté nyilvánított természeti területeket nevezzük. „Ex lege” védett természeti területnek minősülnek a lápok, szikes tavak, kunhalmok, földvárak, források és víznyelők. „Ex lege” védettek a barlangok is, de ezek – jellegüknél fogva – védett természeti értékek.

Védelmi kategóriák szerinti csoportosításuk:

A törvény erejénél fogva („ex lege”) védett természeti területek:

- a) természetvédelmi területnek minősül valamennyi

láp,
szikes tó;

- b) természeti emlékeknek minősül valamennyi

kunhalom,
földvár,
forrás,
víznyelő.

A törvény erejénél fogva („ex lege”) védett természeti értékek:

barlangok.

---

1. Lápok

Meghatározás: A láp olyan földterület, amely tartósan vagy időszakosan víz hatásának kitett, illetőleg amelynek talaja időszakosan vízzel telített, és amelynek jelentős részén lápi életközösség, illetve lápi élő szervezetek találhatók, vagy talaját változó kifejlődésű tőzegtartalom, illetve tőzegképződési folyamatok jellemzik (Tvt. 23§).

A lápok tavakhoz (medencékhez), folyókhoz (holtágak, meanderek), mély fekvésű, hullámos felszínekhez (turjánok), hegy- és dombvidéki suvadásos területekhez kötődnek. Talajvízből, állóvízből, szivárgó vagy áramló vízből táplálkoznak. Sás-, nád-, valamint moha- és tőzegmohatőzeget termelnek. Lehetnek úszólápok, rétlápok, tőzegmohalápok, láperdők és forráslápok. Az egyes lápok a tőzeg tulajdonságait tekintve lehetnek meszesek, vasasak, savanyúak, semlegesek vagy lúgosak. Alakzati szempontból kétféle láptípust különböztetünk meg: síklápok (hazánkra általában ez jellemző) és dagadólápok.

Nyilvántartásunkban jelenleg 1193 db „ex lege” védett láp szerepel, amelyek az országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti területeken (nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület) kívül találhatóak.

2. Szikes tavak

Meghatározás: A szikes tó olyan természetes vagy természetközeli vizes élőhely, amelynek medrét tartósan vagy időszakosan legalább 600 mg/liter nátrium kation dominanciájú oldott ásványi anyag tartalmú felszíni víz borítja, illetve a területén sziki életközösségek találhatók (Tvt. 23§).

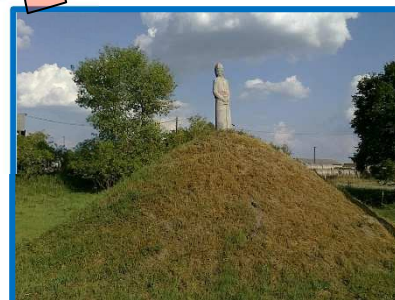

A Kárpát-medence két legnagyobb sekélytő típusú szikes állóvize a Fertő-tó és a Velencei-tó, de a legjellegzetesebb magyar szikes vizek – melyek kifejezetten időszakos és igen változatos vizes élőhelyek, azaz kistavak, fertők, mocsarak és kisvizek – elterjedésének földrajzi súlypontja az Alföldön van.

Nyilvántartásunkban jelenleg 397 db „ex lege” védett szikes tó szerepel, amelyek az országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti területeken (nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület) kívül találhatóak.

3. Kunhalmok

Meghatározás: A Tvt-ben alkalmazott kunhalom fogalom egy gyűjtőfogalom, amely a földmű eredeti funkciójára, rendeltetésére való tekintet nélkül magában foglalja mindazokat az ember alkotta domború földműveket, amelyek az idézett definícióban felsorolt szempontok alapján jelentőséggel, értékkel rendelkeznek. A kunhalom gyűjtőfogalomba tartoznak a sírhalmok (kurgánok), tellek (lakódombok), őrhalmok és határhalmok (Tvt. 23§).

„Ex lege” védett kunhalomból 1492 db-ot tartalmaz a természetvédelmi nyilvántartás, ebből 1317 van egyedi jogszabállyal létesített országos jelentőségű védett természeti területen kívül.

4. Földvárak

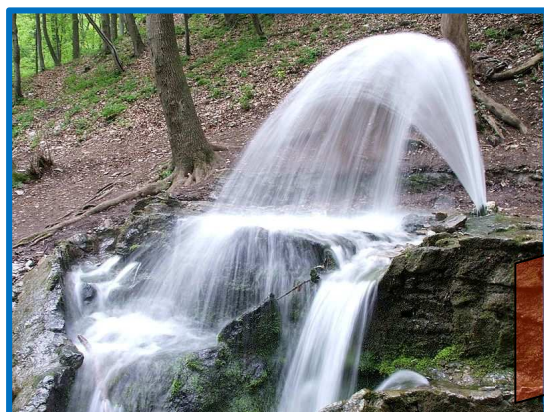

Meghatározás: A Tvt. szerint a földvár olyan védelmi céllal létesített vonalas vagy zárt alakzatú földmű, amely azonosíthatóan fennmaradt domborzati elemként történeti, kulturális örökségi, felszínalaktani, illetve tájképi értéket képvisel (Tvt. 23§).

Az ország területén 298 db „ex lege” védett földvárat tartalmaz a természetvédelmi nyilvántartás, ebből 229 db egyedi jogszabállyal védett természeti területen kívül található.

5. Források

Meghatározás: A források nem csupán víztani, felszínalaktani és tájképi értéket képviselnek, de sajátos élőhelyként, illetve a belőlük táplálkozó vízfolyások révén jelentős szerepet töltenek be a biológiai sokféleség megőrzésében is. A bennük megjelenő víz jellege alapján főbb típusaik a talajvíz-, a réteg- és a karsztforrások; ez utóbbiak többsége barlangból lép – közvetlenül vagy közvetetten – a felszínre.

Az „ex lege” védelem szempontjából forrásnak számít a felszín alatti víz természetes felszínre bukkanása, ha vízhozama tartósan meghaladja az 5 liter/percet, akkor is, ha időszakosan elapad (Tvt. 23§).

Jelenleg 6505 db forrás adata szerepel az adatbázisunkban, ebből 1610 forrás található egyedi jogszabállyal védett területen, és 4895 védett területen kívül.

A források közül a helyszíneléskor 2730-nek volt meg az 5l/perces hozama, tehát jelenleg ennyi az „ex lege” védett források száma.

6. Víznyelők

Meghatározás: Karsztvidékeink jellegzetes felszínalaktani és tájképi értékei a víznyelők, amelyek a rajtuk keresztül koncentráltan a karszt belsejébe jutó vizek révén a karsztok legsebezhetőbb pontjait jelentik. A víznyelőkhöz – azok felszín alatti folytatásaként és gyakran közvetlenül átjárható módon – barlang is kapcsolódik.

Az „ex lege” védelem szempontjából víznyelőnek számít az állandó vagy időszakos felszíni vízfolyás karsztba történő elnyelődési helye (Tvt. 23§).

Az eddig felmért, aktív és időszakosan aktív 795 db „ex lege” védett víznyelő jelentős része, 364 db a már korábban, egyedi jogszabállyal védetté nyilvánított területen – nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek területén – helyezkedik el. További 431 db ezeken kívül található.

7. Barlangok

Meghatározás: Az „ex lege” védelem szempontjából barlangnak számít minden, a földkérget alkotó kőzetben kialakult olyan természetes üreg, amelynek hossz tengelye meghaladja a két métert és – jelenlegi vagy természetes kitöltésének eltávolítása után – mérete egy ember számára lehetővé teszi a behatolást (Tvt. 23§).

4148 barlang található jelenleg a nyilvántartásban: ezek mindegyike „ex lege” védett. Ezek közül 2719 db egyedi jogszabállyal védett természeti területen nyílik. A barlangjáratok jelenlegi összes hosszúsága 286,7 km.

